

104258

VARDEN 24.7.93

**LØRDAG
24. JULI
1993**

Tyske hvitevarer • Kvalitet og Design.
Komfyr • Mikro • Kjøl/Frys • Vask/Tørk
Be om hovedkatalog og forhandlerliste.
Blomberg
Postboks 23 - 3812 Akkerhaugen. Tlf. 030 86810-fax 35 95 83 10

På topp i
Telemark
Varden

- Gamle filmer blir som nye, med
LUXOR TV OG VIDEO
- kjøp nå, uten kontanter. Koster mindre enn å leie.
Raskt, rimelig og fagmessig
reparerer vi
ALLE MERKER

**KVERNHUSET
RADIO og TV**
Kverndalen, Skien. 35 52 88 41

BOMBINGEN PÅ HERØYA

MANGE HUS ØDELAGT. I alt ble 18 hus ødelagt under bombingene. Her ser vi litt av dette. I Knardalstrand ble ei lita jente drept da ei bombe traff helt feil mål og falt ned i huset.

Tegnet ned 280 bombenedslag

”SOM EN VOND FILM”

10 EILERT KVERNES

Anders og Edith Eklund i Porsgrunn blir litt fjerne i blikket når de tenker tilbake halvt hundre år - til lørdag 24. juli 1943, da

På området der det som dengang het Nordisk Lettmetall var igang med aktiviteter på Herøya, eksploderte 280 bomber. Dette bekreftes av et nøyaktig kart tegnet av Asbjørn Bjørntvedt i Skien. Som mekaniker og tegner hadde han vært engasjert der ved byggeteknisk avdeling for å tegne opp alle rør og ledninger, kotehøyder osv. Nå var han akkurat ferdig med ferien og møtte på anleggsområdet mandag morgen. Da det var villt kaos etter all bombingene lørdag.

Ved fram møte fikk han beskjed om å måtte tegne inn på lokalkartet alle bombenedslagene. I halvannen uke holdt han på med dette før det aktuelle området var saumfart. Han kom til at det hadde falt 280 bomber, av disse var 75 mindre etter ødeleggelsene å domme. Kraterne kunne variere fra 2-4 meter i tverrmål, men der de hadde falt ned i hus var alt ødelagt. Mange bomber raket ikke målet. En mengde falt ned i Gunneklevfjorden og også i Porsgrunnselva, der ligger det vel ennå noen som ikke detonerte.

- Var det lett å finne fram til alle nedslagene så ødelagt som det var?
- Kraterne var nokså markerte, men der det var ruiner etter byg-

**Anders og Lurán
Ekland i Porsgrunn
blir litt fjerne i
blikket når de tenker
tilbake halvt
hundre år - til lørdag
24. juli 1943, da
nærmere tusen
bomber falt ned
over Herøya og
naboområder, og
alle traff såvisst ikke
blink. Hjemme i
Skogveien 10 på
Vestsida viser de
oss en liten
propellignende sak,
et håndfast minne fra
denne dagen.**

HÅNDFAST MINNE. Edith og Anders Ekland med den vesle propellen, bombeutløseren, som falt ned i den tomme barnevogna.

- En bombeutløser, forklarer Anders. - Den landet i den tomme barnevogna som sto utenfor huset der vi bodde i Langgata, kommenterer Edith. Datteren på fire måneder tok hun inn da flyalarmen gikk og da hun kom ut igjen lå metalstykket der og kunne ha skamslått den lille. Luftpresset dreier utløseren rundt og rundt og når den er fri utløses detonasjonen.

Ekteparet husker ganske godt ting som skjedde denne uhyggeligste dagen de har opplevd. Detaljer kan ha blitt borte, men de forteller gjerne litt om det som dukker fram i tankene etter å ha mer eller mindre hvilt i bakhodet i femti år.

BERGET ET LIV
Alarmen hadde gått flere ganger, men nå visste de det var alvor. Klokketårnet var litt for ett denne lørdagen og Anders skulle gå hjem fra skiftet ved plateverkstedet på Hydro. Mange fly kom over Boråsøen mot byen. Folk storma mot tilfluktsrommene, men noen gjorde det ikke. En kar som satt på ei kasse fikk Anders dratt med seg inn i sikkerhet. Straks etter slo ei bombe ned gjennom taket og laget krater i gulvet og bakken. Mannen ville ha blitt blåst i filler og han takket senere for at Anders hadde bergret livet hans. I et bomberom ved siden av ble det blåst hull i vegg og noen ble såret. De kom i bedre sikkerhet inn til de andre, noen jenter kom også og jarmret seg med blod og smerter etter splinter og skader. Ja, det ble ropt både på Gud og Jesus i denne tilstanden, minnes Anders. For noen kan Vårherre være god nok å ty til når dødens alvor kommer som verst tett inn på livet. Strømmen gikk og det var stummende mørkt. Da bomberegnet stinet og vi kom ut i dagslyset møtte oss fryktelige syn. - Jeg ville fort hjem og vise at alt var vel med meg, men sykkelten min var borte, jeg fant igjen en pedal to uker senere.

Edith sier bror hennes kom først hjem og sa at Anders var i live men at han lette etter sykkelten. Ei nabokone med en baby så Anders komme og spurte etter sin mann og fikk til svar at han måtte vel hjelpe til med noe borte på øya. Men han kom aldri hjem - Foreldrene til Edith var oppe i Solumskogene og plukka blåbær,

som var hjemme når alarmen gikk og bombedrønnene ristet gjennom luften.

Da bombetokiet var over og folket kunne gå ut igjen, gikk Anders bortover ved jernbaneskinnene der det lå en livløs mann, men folk fra Røde Kors tok seg av ham og mange andre.

18 HUS ØDELAGT
Anders Ekland forteller at bombemålet egentlig var magnesiumfabrikken som var klar til å settes i drift, og det kom noen effektive treffere. Men bombene falt som kjent andre steder også, skadene var enorme. Ved Klevstrand, Sundjordet og Knardalstrand var det visst så mye som 18 hus som ble skamristet og til dels helt ødelagt. Flere enn tallet på omkomne ble såret og omkring 130 ble igjen uten hus og hjem. Store områder på selve Herøya og også på andre siden ved Klevstrand så ut som slagmarker, og det var jo nettopp det de var også. I avisen ble folk oppfordret til å hjelpe de skadelidte med noe å stå og gå i, utstyr til sted å bo, noen kroner å kjøpe for - hvis det var noe brukbart å få kjøpt i de snaua krigsdagene.

Ikke bare gode nordmenn ble drept og skadet. Tyske, uniformerte vakter og sivile gikk det også ut over og klesbiter og annet lå spredt på området etter raidet.

Nede i det stummende mørke bomberommet fikk jeg ikke tankene til å fungere klart, sier Anders Ekland. Men jeg tenkte visst at det var bra jeg hadde tegnet en livsforikring noen dager før. Og så måtte jeg minnes en som var med i en kvartett i Frikirken i Drammen der kona og jeg hadde bodd noen år. De hadde en liten avskjedsfest for oss og en av guttene spøkte noe grovt og sa at de kanskje snart kunne lese i avisen

ødelagt område. En mengde falt ned i Gurneklevfjorden og også i Porsgrunnselva, der ligger det vel enna noen som ikke detonerte.

- Var det lett å finne fram til alle nedslagene så ødelagt som det var?

- Kraterne var nok så markerte, men der det var ruiner etter bygninger måtte jeg se noe nøyere etter. Jeg tror jeg fant alle nedslag på det området som var angitt, og hvert krater ble plottet inn på kartet. Alle navn på bygninger var på tysk. Trist var det jo å se de kolossale ødeleggelsene på bygninger og materiell, men i løpet av helgen hadde de ryddet noe opp slik at det i alle fall ikke var sårede og rester av mennesker å se på fabrikkområdet og i ruinhaugene.

Han gjorde oppdraget, leverte kopi av materialet fra seg, men sikret seg eksemplarer selv - og som han fortsatt har oppbevart.

RAR ARBEIDSLEDELAE
Bjørntvedt arbeidet på Thune Mek. Verksted i Oslo og ble derfra tvangsendt til ubåthavn Laksevåg for et halvt år der han avløste en mann på tegnekontoret. - Jeg hadde ikke peiling på båter og det sa jeg fra om, men fikk beskjed om bare å sitte der på kontoret og pusle litt med noen tegninger, det var ikke så nøyve om det ikke ble gjort noe særlig. Sjefen var egentlig hattemaker, og verkstemesteren skomaker av yrkebegge tyske og tro partifolk. Tidsmesteren var mekaniker som meg. En kveld satt jeg på kafe i Bergen og avtalte da med en stril at han kunne få jobben min, og det ble godtatt av ledelsen. Jeg dro straks hjem. Thune ville ha meg til Oslo, men der var ikke hybel å få og jeg kom til Skien og fikk da oppdraget med bomberegistreringen. Bjørntvedt fikk etterpå jobb på Union med å tegne Pm 2 som hadde gått med damp men som skulle over til elektrisk. Her ble han til 1947 da han startet for seg selv med mekanisk verksted. Dette holdt han på med i 17 år til kommunen eksproprietet verkstedtomta på Gimsoy. Da ble han faglærer ved yrkesskolen i Skien til han ble pensjonist.

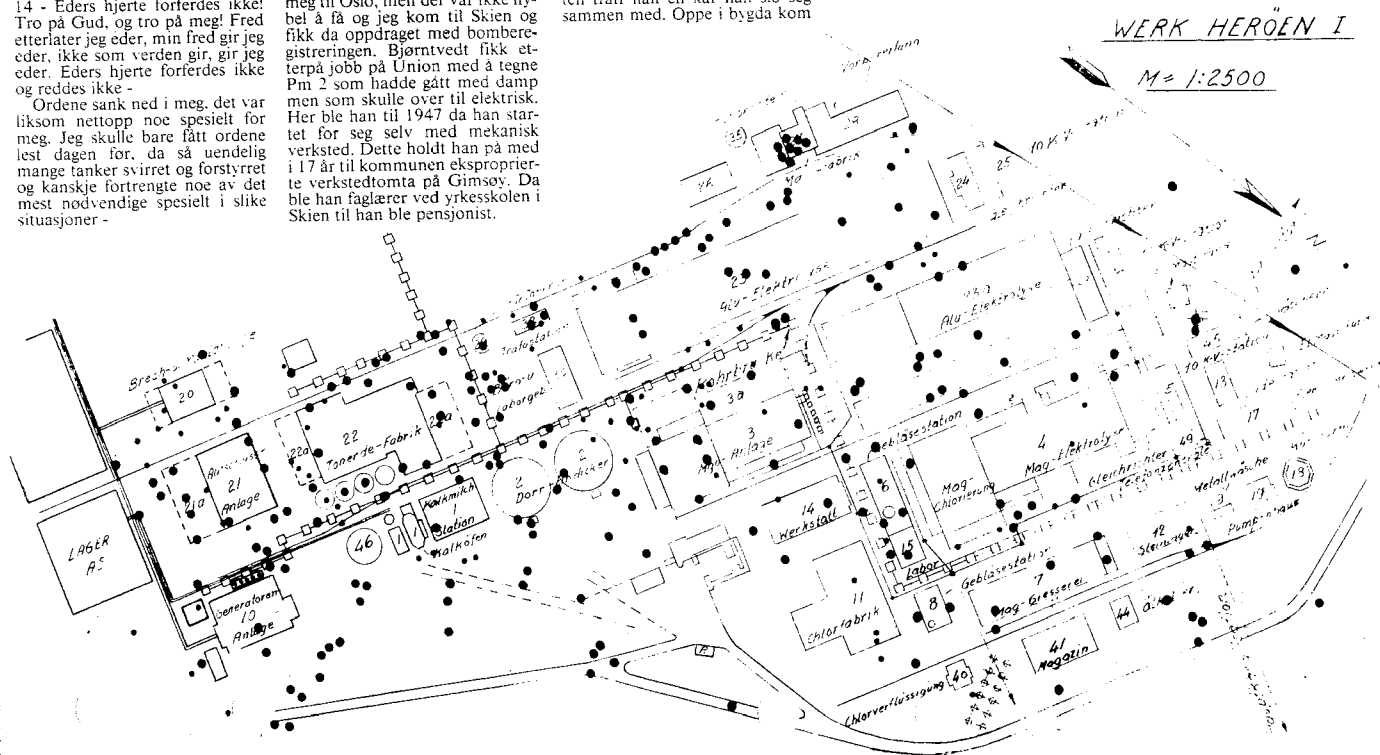

50 ÅR ETTER. Asbjørn Bjørntvedt har ennå i ganske friskt i minne at han tegnet ned alle bombekraterne på kart over fabrikkområdet til Nordisk Letmetall. Foto: Kristin Aasbø.

EN MAGER MATAUK-TUR
Asbjørn Bjørntvedt husker dagene for han etter ferien i 43 begynnet med bomberegistreringen. Da tok han seg en sykkeltur oppover Telemark. Det skulle liksom være matauk, men det hadde heller blitt svelthjel hvis han ikke hadde fått det nødvendige på butikene underveis. Jeg var for ung og beskjeden til å spore etter mat på gårdene, smiler han. På Dalabæren traff han en kar han slo seg sammen med. Oppe i bygda kom

de til en gård og ville kjøpe melk, men hørte på avstand bonden, som het Odd, bemerket til en annen at "der kommer det noen igjen". Da han spurte om ærendet og guttene tynt ba om å få litt vann i spannet, ble han temmelig flat - og de trakk videre med

vann i spannet i stedet for hvit melk. Etter rundturen kom de forbi Nordagutu, der de oppnådde å få kjøpt to egg. En grei, men absolutt ikke noen mat-innbringende traktertur bygdelangs - like for den voldsomme bombing i Eidanger.

...området ble markert og vi ser at 75 av de 280 bombene var av mindre dimensjoner. Men, de var kraftige nok til å ødelegge mye.